

Jean Monnet Center of Excellence
Research on Crucial Issues of European
Integration

University of Macedonia
Thessaloniki
Greece

**ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ “Από την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και
Πολιτική Ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής
Δράσης: Εργασίες διατήρησης της ειρήνης της ΕΕ”**

Submitted by: Κυριάκος Λευκόπουλος

Supervision: Αναπληρωτής Καθηγητής Γεώργιος
Βοσκόπουλος

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

Χρονοδιάγραμμα των ειρηνευτικών επιχειρήσεων της ΕΕ

Βασικά σημεία στην ανάπτυξη των ειρηνευτικών επιχειρήσεων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Το Συμβούλιο της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης [ΔΕΕ] εισήγαγε τις "δράσεις Petersberg" (1992)
- Η βρετανο-γαλλική σύνοδος κορυφής St-Malo και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας (1998-1999)
- Οι "δράσεις Petersberg" ενσωματώνονται στη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1999)
- Ο Πρωταρχικός στόχος του Ελσίνκι για την περίοδο 1999-2003
- Ο Ανθρωπιστικός πρωταρχικός στόχος του 2000
- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας που θέτει τα θεμέλια της Συμφωνίας "Βερολίνο Plus" (2000)
- Η Συνθήκη της Νίκαιας και τα σώματα που υποστηρίζουν επιχειρησιακές ικανότητες (2003)
- Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας (2003)
- Ο Στρατιωτικός πρωταρχικός στόχος 2004-2010
- Ο Ανθρωπιστικός πρωταρχικός στόχος του 2008
- Συνθήκη της Λισαβόνας (2009)
- Ο Ανθρωπιστικός πρωταρχικός στόχος για το 2010
- Δημιουργία Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης [ΕΥΕΔ] (2011)
- Στόχοι και αποστολές της ΕΥΕΔ

Εισαγωγή των "δράσεων Petersberg" από το Συμβούλιο της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) (1992)

Πληροφορίες για τη ΔΕΕ

Η Συνθήκη για την Οικονομική, Κοινωνική και Πολιτιστική Συνεργασία και η Συνθήκη για την Συλλογική Αυτοάμυνα που υπογράφηκε το 1948 από τη Βρετανία, τη Γαλλία και τις χώρες της Μπενελούξ, γνωστή ως "Συνθήκη των Βρυξελλών", αποτελεί τα

θεμέλια της συνθήκης. Στη συνέχεια τροποποιήθηκε η Συνθήκη των Βρυξελλών τον Οκτώβριο του 1954 με αποτέλεσμα τη ΔΕΕ.¹

Ήταν μια αμυντική συμμαχία αποτελούμενη από δέκα κράτη μέλη: το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, την Πορτογαλία, την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο.²

Οι βασικοί στόχοι της οργάνωσης ήταν:

- *«Να δημιουργηθεί μια σταθερή βάση για την οικονομική ανάκαμψη της Ευρώπης στη Δυτική Ευρώπη*
- *Να προσφέρει αμοιβαία βοήθεια στα κράτη μέλη για να αντισταθούν σε οποιαδήποτε πολιτική εξωτερικής επιθετικότητας*
- *Πρώτωση της ενότητας και ενθάρρυνση της θετικής ολοκλήρωσης στην Ευρώπη».*

Η Συνθήκη της Λισαβόνας ξεκίνησε τη διαδικασία ενσωμάτωσης όλων των λειτουργιών της ΔΕΕ στην ΕΕ, με την διαδικασία να ολοκληρώνεται το 2011.³

Οι "δράσεις Petersberg"

Το Υπουργικό Συμβούλιο της ΔΕΕ κοντά στη Βόννη της Γερμανίας εισήγαγε για πρώτη φορά τις δράσεις Petersberg το 1992. Η υπουργική δήλωση που ακολούθησε στο άρθρο II.4 της περιέγραψε ποιες στρατιωτικές μονάδες θα μπορούσαν να εφαρμοστούν σύμφωνα με τους ακόλουθους σκοπούς:

- *«Ανθρωπιστικά και σωστικά καθήκοντα·*
- *καθήκοντα διατήρησης της ειρήνης·*
- *τα καθήκοντα των δυνάμεων μάχης στη διαχείριση κρίσεων (συμπεριλαμβανομένης της ειρηνευτικής διαδικασίας)».*⁴

Παλαιότερα, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ) είχε ενσωματώσει και εφαρμόσει τις δράσεις Petersberg. Σήμερα τα καθήκοντα αυτά διαχειρίζονται η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ), καθορίζοντας τις δυνατότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τις στρατιωτικές ενέργειες / λειτουργίες.⁵

Η βρετανο-γαλλική σύνοδος κορυφής St-Malo και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας (1998-1999)

¹ Shaping common security and defense policy, σελ.2,3

² Shaping common security and defense policy, σελ.2,3

³ Shaping common security and defense policy, σελ.2,3

⁴ From St-Malo to Nice European defence: core documents, σελ.14-16, Shaping common security and defense policy, σελ.2,3

⁵ From St-Malo to Nice European defence: core documents, 2001, σελ. 14-16, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.2,3

Η γαλλοβρετανική σύνοδος κορυφής και η "αυτόνομη" στρατιωτική ικανότητα της ΕΕ

Ο πρόεδρος Ζακ Σιράκ της Γαλλίας και ο πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου Τόνι Μπλερ συμφώνησαν:

- Να εφαρμοστούν ταχέως οι διατάξεις σχετικά με την ΚΕΠΠΑ μετά την επικύρωση της Συνθήκης του Άμστερνταμ. Αυτό περιλαμβάνει επίσης τη διαμόρφωση μιας κοινής αμυντικής πολιτικής στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ.
- Υποστήριξη της αυτόνομης δράσης και της ετοιμότητας για την αντιμετώπιση διεθνών κρίσεων με τη χρήση στρατιωτικών δυνάμεων. Η ιδέα αυτή δεν έρχεται σε αντίθεση με ήδη υφιστάμενες δεσμεύσεις συλλογικής άμυνας, όπως το ΝΑΤΟ, καθώς δήλωσαν ότι θα συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις τους και θα εκσυγχρονίζουν την Ατλαντική Συμμαχία.
- Δημιουργία κατάλληλων δομών στην ΕΕ προκειμένου να ληφθούν αποφάσεις και να εγκρίνονται στρατιωτικές ενέργειες σε περιπτώσεις που η Ατλαντική Συμμαχία δεν τις ασκεί στο σύνολο της. Αυτές οι δομές πρέπει να παρέχουν την ικανότητα ανάλυσης καταστάσεων, πηγών πληροφοριών κτλ., χωρίς περιττές επικαλύψεις, αφού ληφθούν υπόψη τα υφιστάμενα περιουσιακά στοιχεία της ΔΕΕ.⁶

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας

Τα κράτη μέλη της ΕΕ συμφώνησαν να προβούν σε θεσμικές ρυθμίσεις για την ανάλυση, το σχεδιασμό και τη διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων, ειδικότερα:

- «Τακτικές συνεδριάσεις του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, εθνικών υπουργών άμυνας·
- Μόνιμο όργανο στις Βρυξέλλες, η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας, αποτελούμενη από αντιπροσώπους σε επίπεδο πρέσβη με πολιτική / στρατιωτική εμπειρογνωμοσύνη.
- Μια Στρατιωτική Επιτροπή της ΕΕ που αποτελείται από στρατιωτικούς αντιπροσώπους που διατυπώνουν συστάσεις στην ΕΠΑ·
- Στρατιωτικό Επιτελείο της ΕΕ, περιλαμβανομένου ενός Κέντρου Κρίσεων (Situation Center)·
- Άλλοι πόροι, όπως ένα Δορυφορικό Κέντρο και ένα Ινστιτούτο Μελετών Ασφάλειας.» (Πρώην μέρη των εγκαταστάσεων της ΔΕΕ)⁷

Από την άλλη πλευρά, οι Ευρωπαίοι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων εξέτασαν τη δημιουργία στρατιωτικών δυνάμεων και έδρας, ειδικά για επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων. Πρότειναν να αντλήσουν είτε στοιχεία ενεργητικού του ΝΑΤΟ (Berlin Plus) είτε εθνικές ή πολυεθνικές ομάδες από τα κράτη μέλη της ΕΕ.⁸

⁶ From St-Malo to Nice European defence: core documents, 2001, σελ. 8-9, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.5, Foreign policy aims instruments and achievements, 2019, σελ.5

⁷ From St-Malo to Nice European defence: core documents, 2001, σελ. 42-43, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.6

⁸ From St-Malo to Nice European defence: core documents, 2001, σελ. 44-45, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.6

- «Η δυνατότητα όλων των κρατών μελών της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των μη συμμαχικών μελών, να συμμετέχουν πλήρως και ισότιμα στις επιχειρήσεις της ΕΕ·
- Ικανοποιητικές ρυθμίσεις για τα ευρωπαϊκά μέλη του ΝΑΤΟ που δεν είναι κράτη μέλη της ΕΕ για να εξασφαλίσουν την πληρέστερη δυνατή συμμετοχή τους στις επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της ΕΕ, αξιοποιώντας τις υφιστάμενες ρυθμίσεις διαβούλευσης στο πλαίσιο της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ)·
- Ρυθμίσεις για να διασφαλιστεί ότι όλοι οι συμμετέχοντες σε επιχείρηση υπό την ηγεσία της ΕΕ θα έχουν ίσα δικαιώματα όσον αφορά τη διεξαγωγή της εν λόγω επιχείρησης, με την επιφύλαξη της αρχής της αυτονομίας λήψης αποφάσεων της ΕΕ, ιδίως του δικαιώματος του Συμβουλίου να συζητά και να αποφασίζει θέματα αρχών και πολιτικών·
- Την ανάγκη εξασφάλισης της ανάπτυξης αποτελεσματικής αμοιβαίας διαβούλευσης, συνεργασίας και διαφάνειας μεταξύ του ΝΑΤΟ και της ΕΕ·
- Η εξέταση των τρόπων εξασφάλισης της δυνατότητας συμμετοχής των συνδεδεμένων εταιρών της ΔΕΕ».⁹

Οι "δράσεις Petersberg" ενσωματώνονται στη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1999)

Η δημιουργία της ΚΠΑΑ στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ και η ενσωμάτωση των δράσεων Petersberg σε αυτήν

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ συνέβαλε¹⁰:

- Στην υιοθέτηση μιας πρωταρχικής μορφής της ΚΠΑΑ στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ, προκειμένου να μπορέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση να καταρτίσει μια συνεκτική προσέγγιση όσον αφορά τις προκλήσεις ασφάλειας.
- Την πραγματοποίηση δημόσιας δήλωσης για την ασφάλεια της Ένωσης, επισημαίνοντας την ανάγκη χάραξης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε κοινή άμυνα, εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υποστήριζε αυτή την απόφαση.
- Τελευταίο, αλλά εξίσου σημαντικό, καθόρισε τις δράσεις Petersberg, που παλαιότερα βρίσκονταν υπό την επίβλεψη της ΔΕΕ, στο πλαίσιο των οποίων θα μπορούσε να αναλάβει η ΕΕ:
 - «Ανθρωπιστικά και σωστικά καθήκοντα·
 - καθήκοντα διατήρησης της ειρήνης·
 - καθήκοντα που περιλαμβάνουν δυνάμεις μάχης κατά τη διαχείριση κρίσεων (συμπεριλαμβανομένης της ειρηνευτικής διαδικασίας)».¹¹

⁹ From St-Malo to Nice European defence: core documents, 2001, σελ. 44-45, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.6

¹⁰From St-Malo to Nice European defence: core documents, 2001, σελ. 8, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.4-5

¹¹ From St-Malo to Nice European defence: core documents, 2001, σελ. 8, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.4-5

Πρωταρχικός στόχος του Ελσίνκι για την περίοδο 1999-2003

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι, 10-11 Δεκεμβρίου 1999

Ο πρωταρχικός στόχος του Ελσίνκι για την περίοδο 1999-2003 και ο πρωταρχικός στόχος της περιόδου 2004-2010 αποτελούν μέρος των στρατιωτικών πρωταρχικών στόχων που έχουν σχεδιαστεί για να εξασφαλίσουν ότι οι στρατιωτικές ικανότητες που έχει στην κατοχή της η ΕΕ έχουν τη δυνατότητα να διεξάγουν το πλήρες φάσμα των αποστολών που καλύπτονται από τις δράσεις Petersberg.¹²

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που καθορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας σχετικά με τις επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της ΕΕ και τις εκθέσεις της Προεδρίας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε ότι:

- *«Συνεργαζόμενα οικειοθελώς σε επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της ΕΕ, τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν τη δυνατότητα, έως το 2003, να αναπτύξουν εντός 60 ημερών και να διατηρήσουν για τουλάχιστον 1 έτος στρατιωτικές δυνάμεις έως 50.000-60.000 ατόμων, ικανών να εκτελέσουν πλήρως τις δράσεις Petersberg.*
- *στο πλαίσιο του Συμβουλίου θα δημιουργηθούν νέα πολιτικά και στρατιωτικά όργανα και δομές που θα επιτρέψουν στην Ένωση να εξασφαλίσει την απαραίτητη πολιτική καθοδήγηση και στρατηγική κατεύθυνση σε τέτοιες επιχειρήσεις, τηρώντας παράλληλα το ενιαίο θεσμικό πλαίσιο·*
- *θα αναπτυχθούν τρόποι πλήρους διαβούλευσης, συνεργασίας και διαφάνειας μεταξύ της ΕΕ και του NATO, λαμβανομένων υπόψη των αναγκών όλων των κρατών μελών της ΕΕ».*¹³

Ανθρωπιστικός πρωταρχικός στόχος του 2000

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Santa Maria de Feira, 2000

Κατά τη διάρκεια του Συμβουλίου, τέσσερις τομείς προτεραιότητας προέκυψαν: κανόνες του κράτους δικαίου, της πολιτικής διοίκησης, της πολιτικής προστασίας και της αστυνόμευσης.¹⁴

Επίσης, τα κράτη μέλη εισήγαγαν βασικά καθήκοντα επί της ανθρωπιστικής αστυνόμευσης:

- *«παρακολούθηση·*
- *παροχή συμβουλών και κατάρτισης στην τοπική αστυνομία·*

¹² Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.11-12, Foreign policy aims instruments and achievements, 2019, σελ.9

¹³ Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.11-12, Foreign policy aims instruments and achievements, 2019, σελ.9

¹⁴ Shaping common security and defense policy, σελ.10

- πρόληψη ή μετριασμό των εσωτερικών κρίσεων και συγκρούσεων·
- την αποκατάσταση της δημόσιας τάξης σε άμεσες καταστάσεις μετά από συγκρούσεις·
- υποστήριξη της τοπικής αστυνομίας για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». ¹⁵

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας που θέτει τα θεμέλια της "Συμφωνίας Βερολίνου Plus" (2000)

Διάθεση των περιουσιακών στοιχείων και των δυνατοτήτων του NATO για τις επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων υπό την ηγεσία της ΕΕ

Υπήρξε ανάγκη να καθιερωθεί επίσημη συμφωνία μεταξύ της ΕΕ και του NATO, η οποία να λάβει ένα ακόμη βήμα σε σχέση με τις ήδη υπάρχουσες ρυθμίσεις της ΔΕΕ και της Ατλαντικής Συμμαχίας. Η συμφωνία σχετικά με τις λεπτομέρειες των επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων μεταξύ των δύο αυτών στόχων σήμαινε τη μείωση της ανησυχίας που δημιουργούν οι αλληλεπικαλυπτόμενες συνδρομές και η επικάλυψη περιουσιακών στοιχείων και ικανοτήτων. ¹⁶

Το τελικό πλαίσιο για τις μόνιμες σχέσεις ΕΕ-NATO άρχισε το 2003, ως αποτέλεσμα της δυναμικής που συγκεντρώθηκε από τη σύνοδο κορυφής του NATO στην Ουάσινγκτον το 1999, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Νίκαια το 2000 και την κοινή δήλωση ΕΕ-NATO το 2002. Σύμφωνα με τις μη απόρρητες επίσημες πληροφορίες η συμφωνία Berlin Plus περιλαμβάνει:

- «Συμφωνία ασφαλείας NATO-ΕΕ που καλύπτει την ανταλλαγή διαβαθμισμένων πληροφοριών βάσει αμοιβαίων κανόνων προστασίας της ασφάλειας·
- Εξασφάλισε πρόσβαση στις δυνατότητες προγραμματισμού του NATO για επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της ΕΕ·
- Διαθεσιμότητα πόρων και δυνατοτήτων του NATO για ανθρωπιστικές και στρατιωτικές επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της ΕΕ·
- Διαδικασίες απελευθέρωσης, παρακολούθησης, επιστροφής και ανάκλησης των περιουσιακών στοιχείων και δυνατοτήτων του NATO·
- Όροι αναφοράς για τη χρήση του NATO DSACEUR (Αναπληρωτής Ανώτατος Συμμαχικός Διοικητής της Ευρώπης) για την διοίκηση επιχειρήσεων υπό την ηγεσία της ΕΕ.

¹⁵ Shaping common security and defense policy, σελ.10

¹⁶ Shaping common security and defense policy, σελ.6-7

- *Τις ρυθμίσεις διαβουλεύσεων ΕΕ-NATO στο πλαίσιο μιας επιχείρησης υπό την ηγεσία της ΕΕ που χρησιμοποιεί τα περιουσιακά στοιχεία και τις ικανότητες του NATO.*
- *Διακανονισμοί για συνεκτικές και αμοιβαία ενισχυτικές απαιτήσεις όσον αφορά τις ικανότητες, και ιδίως την ενσωμάτωση, στο πλαίσιο του αμυντικού σχεδιασμού του NATO, των στρατιωτικών αναγκών και ικανοτήτων που ενδέχεται να απαιτούνται για στρατιωτικές επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της ΕΕ.»¹⁷*

Η στρατιωτική επιχείρηση Concordia που πραγματοποιήθηκε στη Βόρεια Μακεδονία το 2003 ήταν η πρώτη ποτέ στρατιωτική επιχείρηση της ΕΕ που ξεκίνησε στο πλαίσιο της συμφωνίας Βερολίνου Plus. Το δεύτερο ήταν το EUFOR Althea που ξεκίνησε στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη το 2004.¹⁸

Συνθήκη της Νίκαιας και τα σώματα που υποστηρίζουν επιχειρησιακές ικανότητες (2003)

Τα 3 λειτουργικά σώματα

Τα σώματα που παρείχαν την απαραίτητη υποστήριξη ήταν η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ), η Στρατιωτική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Στρατιωτικό Επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁹

Εν συντομία, τα όργανα αυτά έχουν τα ακόλουθα καθήκοντα, ξεκινώντας από την ΕΠΑ που συνεδριάζει σε επίπεδο πρεσβευτών, ως προπαρασκευαστικό όργανο για το Συμβούλιο της ΕΕ:

- *«Παρακολούθηση της διεθνούς κατάστασης και συμβολή στον καθορισμό πολιτικών εντός της ΚΕΠΠΑ, συμπεριλαμβανομένης της ΚΠΑΑ.*
- *Προετοιμάζει μια συνεκτική αντίδραση της ΕΕ σε μια κρίση και ασκεί τον πολιτικό της έλεγχο και τη στρατηγική της κατεύθυνση».²⁰*

Στη συνέχεια, η Στρατιωτική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το ανώτατο στρατιωτικό όργανο που έχει συσταθεί στο πλαίσιο του Συμβουλίου. Αποτελείται από τους αρχηγούς των αμυντικών αρχών των κρατών μελών, οι οποίοι

¹⁷ From St-Malo to Nice European defense: core documents, 2001, σελ. 11-14, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.6-7

¹⁸ From St-Malo to Nice European defense: core documents, 2001, σελ. 11-14, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.6-7

¹⁹ St-Malo to Nice European defense: core documents, 2001, σελ. 171-172, CSDP structure, instruments and agencies, 2016, σελ.1, Foreign policy aims instruments and achievements, 2019, σελ.9

²⁰ St-Malo to Nice European defense: core documents, 2001, σελ. 171-172, CSDP structure, instruments and agencies, 2016, σελ.1, Foreign policy aims instruments and achievements, 2019, σελ.9

εκπροσωπούνται τακτικά από τους μόνιμους στρατιωτικούς αντιπροσώπους τους. Η κύρια ευθύνη είναι:

- *«Η παροχή στην ΕΠΑ συμβουλών και συστάσεων για όλα τα στρατιωτικά θέματα εντός της ΕΕ».*²¹

Τέλος, το Στρατιωτικό Επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο εργάζεται υπό την καθοδήγηση της Στρατιωτική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υπό την εξουσία του Υπατού Εκπροσώπου / Αντιπροέδρου, είναι επίσης η πηγή συλλογικής (διεπιστημονικής) στρατιωτικής εμπειρογνωμοσύνης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ):

- *«Συντονίζει το στρατιωτικό μέσο, με ιδιαίτερη έμφαση στις επιχειρήσεις / αποστολές (τόσο στρατιωτικές όσο και αυτές που χρήζουν στρατιωτικής βοήθειας) και στη δημιουργία στρατιωτικών δυνατοτήτων.*
- *Η ενεργοποίηση αυτών των δραστηριοτήτων για την υποστήριξη του αποτελέσματος περιλαμβάνει: έγκαιρη προειδοποίηση (μέσω της Ενιαίας Μονάδας Ανάλυσης Πληροφοριών), αξιολόγηση της κατάστασης, στρατηγικός προγραμματισμός, επικοινωνιακά και πληροφοριακά συστήματα, ανάπτυξη ιδεών, κατάρτιση και εκπαίδευση και υποστήριξη εταιρικών σχέσεων μέσω πολιτικο-στρατιωτικών σχέσεων.*
- *Υποστήριξη της Μόνιμης Δομημένης Συνεργασίας της ΕΕ και παροχή του κεντρικού της προσωπικού όταν ενεργοποιηθεί».*²²

Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας (ΕΣΣ) (2003)

Προκλήσεις ασφάλειας και επακόλουθες πολιτικές επιπτώσεις για την ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας (ΕΣΣ) παρέχει το εννοιολογικό πλαίσιο για την ΚΕΠΠΑ, καθώς και της σύγχρονης ΚΠΑΑ.²³

Ένα καλό παράδειγμα της ανάγκης για ένα κοινό στρατηγικό όραμα για την ενίσχυση της εσωτερικής συνοχής σε επίπεδο ΕΕ είναι η διάσπαση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ κατά την αμερικανική εισβολή στο Ιράκ το 2003. Ο κ. Javier Solana, τότε Υπάτος Εκπρόσωπος για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτικής Ασφαλείας, ήταν επιφορτισμένος με το έργο της σύνταξης μιας τέτοιας στρατηγικής.²⁴

²¹ St-Malo to Nice European defense: core documents, 2001, σελ. 171-172, CSDP structure, instruments and agencies, 2016, σελ.1, Foreign policy aims instruments and achievements, 2019, σελ.9

²² St-Malo to Nice European defense: core documents, 2001, σελ. 171-172, CSDP structure, instruments and agencies, 2016, σελ.2

²³ Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.8, Foreign policy aims instruments and achievements, 2019, σελ.5-6

²⁴ Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.8, Foreign policy aims instruments and achievements, 2019, σελ.5-6

Το έγγραφο αυτό με τίτλο «Μια ασφαλής Ευρώπη σε έναν καλύτερο κόσμο» ήταν το πρώτο που αναλύει και καθορίζει το περιβάλλον ασφάλειας της ΕΕ. Επίσης, εντόπισε βασικές προκλήσεις ασφάλειας και επακόλουθες πολιτικές επιπτώσεις για την ΕΕ, όπως π.χ:

- «Τρομοκρατία·
- Διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής (ΟΜΚ)·
- Περιφερειακές συγκρούσεις·
- Αποτυχημένα κράτη·
- Οργανωμένο έγκλημα».²⁵

Η ΕΣΣ προωθεί επίσης την οικοδόμηση ασφάλειας στις γειτονικές περιοχές της ΕΕ (Βαλκάνια, Νότιο Καύκασο και Μεσόγειο), μέσω της αποτελεσματικής πολυμέρειας για την ενίσχυση της τάξης που βασίζεται σε διεθνείς κανόνες. Αναγνωρίζει επίσης την αλληλεξάρτηση των διαφόρων προκλήσεων παγκόσμιας ασφάλειας.²⁶

Τέλος, η ΕΣΣ αντιμετωπίζει τις πολιτικές επιπτώσεις του νέου περιβάλλοντος ασφάλειας μέσω συνεργασιών και εταιρικών σχέσεων της ΕΕ, καθώς καμία από τις απειλές δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο από την Ένωση. Η συνεχιζόμενη αναγκαιότητα της ΕΣΣ 2003 είναι εμφανής στο έγγραφο με τίτλο «Έκθεση για την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφαλείας: Παροχή ασφάλειας σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο», καθώς απεικονίζει τις αντιξοότητες που πρέπει να αντιμετωπίσει η ΕΕ προκειμένου να επιτύχει το πραγματικό της δυναμικό.²⁷

Στρατιωτικός πρωταρχικός στόχος 2004-2010

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2004 και οι στρατηγικές προοπτικές που διαμορφώθηκαν

Ο Πρωταρχικός Στόχος 2010 στοχεύει στην προώθηση ταχείας και αποφασιστικής δράσης μέσω της εφαρμογής μιας πλήρως συνεκτικής προσέγγισης σε ολόκληρο το φάσμα των δράσεων Petersberg. Επιπλέον, η ΕΕ δήλωσε ότι πρέπει να είναι σε θέση να ενεργήσει πριν από την εμφάνιση κρίσης και ότι η προληπτική εμπλοκή μπορεί να αποφύγει την επιδείνωση της κατάστασης καθώς και να διατηρήσει την ικανότητα να συντηρεί ταυτόχρονα διάφορες επιχειρήσεις σε διαφορετικά επίπεδα δέσμευσης.²⁸

Τον Απρίλιο του 2004 κατά τη διάρκεια της άτυπης συνάντησης των υπουργών Άμυνας στις Βρυξέλλες πρότεινε και ενέκρινε την έννοια των Battle Groups, η οποία

²⁵ Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.8, Foreign policy aims instruments and achievements, 2019, σελ.5-6

²⁶ Shaping common security and defense policy, σελ.8

²⁷ Shaping common security and defense policy, σελ.8

²⁸ Headline goal 2010, 2004, σελ.2, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.12, Foreign policy aims instruments and achievements, 2019, σελ.15-20

στη συνέχεια έγινε το επίκεντρο του Πρωταρχικού Στόχου του 2010. Συγκεκριμένα, τα Battle Groups είναι: «δυνάμεις υψηλής ετοιμότητας αποτελούμενες από 1.500 άτομα, ικανά να αναπτυχθούν εντός 10 ημερών από την απόφαση της ΕΕ να ξεκινήσει μια επιχείρηση και η οποία μπορεί να παραταθεί μέχρι και 30 ημέρες (επεκτάσιμη σε 120 ημέρες)». Μέχρι σήμερα δεν έχουν αναπτυχθεί ομάδες μάχης.²⁹

Ταυτόχρονα, οι έννοιες όπως η διαλειτουργικότητα, η βιωσιμότητα και η δυνατότητα ανάπτυξης ήταν ιδιαίτερα υπογραμμισμένες στο πλαίσιο του Πρωταρχικού Στόχου.³⁰

Ανθρωπιστικός πρωταρχικός στόχος του 2008

Διάσκεψη για τη δέσμευση πολιτικών δυνατοτήτων, 2004

Εκτός από τις προτεραιότητες που καθορίστηκαν στη Feira, προστέθηκαν δύο νέες. Παράλληλα, η ταυτόχρονη διεξαγωγή αποστολών υπό την ΕΕ εντοπίστηκε ως αναγκαιότητα, καλύπτοντας δύο ακόμη περιοχές εστίασης.³¹

Συμπερασματικά, στο τέλος της Διάσκεψης, οι τομείς που έπρεπε να επικεντρωθούν ήταν οι:

- «αποστολές παρακολούθησης·
- στήριξη των ειδικών αντιπροσώπων της ΕΕ·
- μεταρρύθμιση του τομέα της ασφάλειας (SSR)·
- αφοπλισμός·
- αποστράτευση·
- επανένταξη».³²

Συνθήκη της Λισαβόνας (2009)

Διατάξεις σχετικά με την ΚΠΑΑ

Οι νέες διατάξεις περιλαμβάνουν την ρήτρα αλληλεγγύης και την ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής, τη δημιουργία του πλαισίου για τη Μόνιμη Δομημένη Συνεργασία καθώς και την επέκταση των δράσεων Petersberg.³³

²⁹ Headline goal 2010, 2004, σελ.2, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.12, Foreign policy aims instruments and achievements, 2019, σελ.15-20

³⁰ Headline goal 2010, 2004, σελ.2, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.12, Foreign policy aims instruments and achievements, 2019, σελ.15-20

³¹ Shaping common security and defense policy, σελ.11

³² Shaping common security and defense policy, σελ.11

³³ Shaping common security and defense policy, σελ.9-10

Εν συντομία, οι διατάξεις αυτές διαμόρφωσαν τα ακόλουθα πλαίσια, ξεκινώντας από τη ρήτρα αλληλεγγύης και την ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής, εμπνευσμένα από το άρθρο V της Συνθήκης της ΔΕΕ, το οποίο αναφέρει:

- *«Η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού με πνεύμα αλληλεγγύης εάν ένα κράτος μέλος της ΕΕ είναι αντικείμενο τρομοκρατικής επίθεσης ή θύματος φυσικής ή ανθρωπογενούς καταστροφής» (άρθρο 222 ΣΛΕΕ).*
- *Εάν ένα κράτος μέλος είναι θύμα ένοπλης επίθεσης στην επικράτειά του, τα άλλα κράτη μέλη έχουν προς τούτο υποχρέωση παροχής βοήθειας και συνδρομής με όλα τα μέσα που κατέχουν, σύμφωνα με το άρθρο 51 [δικαίωμα υπεράσπισης] του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό δεν θίγει τον ειδικό χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών» (ΣΕΕ άρθρο 42.7).³⁴*

Είναι σημαντικό να σημειωθεί η ύπαρξη σε αυτές τις ρήτρες μιας προειδοποίησης σχετικά με τη συνέπεια με τις δεσμεύσεις των κρατών μελών της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας, η οποία παραμένει το θεμέλιο της συλλογικής τους άμυνας και του φόρουμ για την εφαρμογή της.³⁵

Όσον αφορά την Μόνιμη Δομημένη Συνεργασία, πρόκειται για συμφωνία που έχει ως στόχο να ενισχύσει την ανάπτυξη της ΚΠΑΑ, αλλά και να προωθήσει έναν πιο ισχυρό ρόλο για την ΕΕ στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να «συνεργάζονται για την επίτευξη στόχων που αφορούν τις δαπάνες εξοπλισμού, την εναρμόνιση των αμυντικών συσκευών, την κατάλληλη συγκέντρωση και εξειδίκευση των πόρων και τον συντονισμό της υλικοτεχνικής υποστήριξης και της κατάρτισης». Αυτή η συμφωνία αναφέρει ότι:

- *«Τα κράτη μέλη των οποίων οι στρατιωτικές ικανότητες πληρούν υψηλότερα κριτήρια και έχουν αναλάβει δεσμευτικές δεσμεύσεις μεταξύ τους στον τομέα αυτόν, ενόψει των πλέον απαιτητικών αποστολών (ΣΕΕ άρθρο 42, παράγραφος 6)*
- *Δεν υπάρχει ελάχιστος αριθμός κρατών που να απαιτούν τη συνεργασία σε αυτό το επίπεδο, σε αντίθεση με τις διατάξεις της Συνθήκης για την ενισχυμένη συνεργασία. (Άρθρο 20)».³⁶*

Η απόφαση για τη σύστασή της λαμβάνεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία. Επιπλέον, η Συνθήκη ορίζει ότι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (ΕΟΑ) συμβάλλει στην τακτική αξιολόγηση των συνεισφορών των κρατών μελών.³⁷

³⁴ Shaping common security and defense policy, σελ.9-10

³⁵ Shaping common security and defense policy, σελ.10

³⁶ Shaping common security and defense policy, σελ.10

³⁷ Shaping common security and defense policy, σελ.10

Τέλος, το εύρος και η εμβέλεια των δράσεων Petersberg έχουν επεκταθεί και μεταξύ άλλων εντάσσονται:

- «Κοινές επιχειρήσεις αφοπλισμού.
- ανθρωπιστικά και σωστικά καθήκοντα.
- στρατιωτικές συμβουλές και καθηκόντων βοήθειας.
- πρόληψης των συγκρούσεων και διατήρησης της ειρήνης.
- καθήκοντα των δυνάμεων μάχης κατά τη διαχείριση κρίσεων (συμπεριλαμβανομένης της σταθεροποίησης της ειρήνης μετά από συγκρούσεις)».

Η συμβολή στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας είναι ο κύριος στόχος αυτών των καθηκόντων, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης των τρίτων χωρών στην επικράτειά τους. (ΣΕΕ 43.1)³⁸

Ανθρωπιστικός πρωταρχικός στόχος του 2010

Προσπάθεια για συγχρονισμό ανθρωπιστικών και στρατιωτικών πρωταρχικών στόχων

Η ήδη υπάρχουσα εμπειρία σχετικά με τη διαχείριση των ανθρωπιστικών κρίσεων αποτέλεσε τη βάση για την περαιτέρω ενίσχυση του Ανθρωπιστικού Πρωταρχικού Στόχου 2010 σε θέματα όπως η δυνατότητα ανάπτυξης και η βελτίωση της ετοιμότητας, αλλά η κύρια εστίαση ήταν η πολιτικό-στρατιωτική συνεργασία. Τέλος, στοχεύει στη δημιουργία Ομάδων Μη Στρατιωτικής Αντίδρασης, ενός ισχυρού συνόλου εμπειρογνομόνων 100 ατόμων, προετοιμασμένων για την περαιτέρω ανάπτυξη του Εργαλείου Μη Κυβερνητικής Ικανότητας.³⁹

Άλλοι τομείς που επικεντρώθηκαν ήταν:

- Να ενισχυθεί η ικανότητα πληροφόρησης στο πλαίσιο της πολιτικής ΚΠΑΑ.
- Ανάπτυξη μηχανισμών διαχείρισης με μορφή μη στρατιωτικής μάθησης (civilian lesson learned process).⁴⁰

Δημιουργία Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης [ΕΥΕΔ] (2011)

Ο ρόλος της Συνθήκης της Λισαβόνας στη δημιουργία της ΕΥΕΔ

³⁸ Shaping common security and defense policy, σελ.10

³⁹ Civilian Headline Goal 2010, 2007, σελ.4-6, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.11

⁴⁰ Civilian Headline Goal 2010, 2007, σελ.4-6, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.11

Υπό την εξουσία του Ύπατου Εκπροσώπου για την Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφάλειας, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ) ξεκίνησε επίσημα το 2011. Το Συμβούλιο είναι υπεύθυνο για τη λειτουργία και την οργάνωση της ΕΥΕΔ, αλλά για να αναλάβει δράση «που έλαβε από τον Ύπατο Εκπρόσωπο μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και αφού έλαβε τη συγκατάθεση της Επιτροπής.»⁴¹

Οι εκθέσεις που υποβάλλει η ΕΥΕΔ είναι διαφόρων μορφών όπως:

- *«Ετήσιες εκθέσεις δραστηριότητας»*
- *εκθέσεις για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της ΕΕ*
- *εκθέσεις για την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας*
- *εκθέσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα».*⁴²

Στόχοι και αποστολές της ΕΥΕΔ

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2016

Οι υπουργοί Εξωτερικών και Άμυνας διαμόρφωσαν την Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ αφού αποφάσισαν να εφαρμόσουν ένα σχέδιο για την ασφάλεια και την άμυνα. Αυτό οδήγησε στις ακόλουθες προτεραιότητες:

- *«Ασφάλεια και άμυνα»*
- *την οικοδόμηση του κράτους και την κοινωνική ανθεκτικότητα*
- *υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης των συγκρούσεων και των κρίσεων*
- *ενίσχυση περιφερειακών δομών συνεργασίας βασισμένη στους κανόνες παγκόσμιας διακυβέρνησης».*⁴³

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση για την Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ το 2019, τα τελευταία 3 χρόνια εκτέλεσης αυτού του σχεδίου, όσον αφορά την ασφάλεια και την άμυνα, οδήγησαν σε δεκαέξι στρατιωτικές και μη στρατιωτικές επιχειρήσεις, επιτρέποντας στην Ένωση να διατηρήσει την ιδιότητά της ως παγκόσμιος προμηθευτής ασφάλειας. Παραδείγματα τέτοιων επιχειρήσεων είναι:

- *«ALTHEA/BiH»*
- *EUNAVFOR MED Operation Sophia»*

⁴¹ Creation of the EEAS, 2016, σελ.1, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.9

⁴² Creation of the EEAS, 2016, σελ.1, Shaping common security and defense policy, 2017, σελ.9

⁴³ A Global strategy for the strategy for the European Union, 2018, σελ.1-3, Military and civilian operations and missions, 2019, σελ.2-3

- EUAM Ukraine·
- EUBAM Libya·
- EULEX Kosovo»⁴⁴

Η Ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία και η Ένωση για την Ασφάλεια και την Άμυνα στην Ευρώπη τα τελευταία τρία χρόνια έχουν υποστεί μια πρωτοφανή εξέλιξη. Οι θεματικές που αναφέρονται παρακάτω εδραιώνονται και επεκτείνονται ως αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας:

- «Κοινή στρατηγική κουλτούρα: Προώθηση της σύγκλισης στην εκτίμηση των απειλών, δέσμευση για κοινές αντιδράσεις και, ως προϋπόθεση αυτού, ενεργώντας βάσει της αρχής της αλληλεγγύης που κατοχυρώνεται στη Συνθήκη.
- Διαλειτουργικότητα: Ενίσχυση της κοινής έρευνας και ανάπτυξης και τυποποίησης, αλλά και αναγνώριση της ανάγκης διαλειτουργικότητας με το NATO.
- Ανθρωπιστική ΚΕΠΑΑ: Η εφαρμογή του Συμφώνου στις τρεις διασυνδεδεμένες περιοχές ικανοτήτων, η αποτελεσματικότητα και η συνδυασμένη προσέγγιση μπορούν να επιτευχθούν έως το καλοκαίρι του 2023.»⁴⁵

Παρόλο που έχουν γίνει βήματα προς την κατεύθυνση της στρατηγικής αυτονομίας, η περαιτέρω ανάλυση των στοιχείων της συνεργασίας ΕΕ-NATO δείχνει ότι έχει εμβαθύνει ακόμη περισσότερο, όπως φάνηκε από τις δύο κοινές δηλώσεις του 2016 και 2018 και τις 74 κοινές δράσεις.⁴⁶

Κατάλογος Πηγών

URL Πηγές:

- Council of the European Union, *'Civilian Headline Goal 2010'*, 2007, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=EN&f=ST%2014823%202007%20INIT>

⁴⁴ A Global strategy for the strategy for the European Union, 2018, σελ.1-3 , Military and civilian operations and missions, 2019, σελ.2-3

⁴⁵ The European Union's Global Strategy, Three Years On Looking Forward, σελ.12,14

⁴⁶ European Union's Global Strategy, Three Years On Looking Forward, σελ.12,14

- European Council, '*Headline Goal 2010*', 2004,
http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/sede110705headlinegoal2010_/sede110705headlinegoal2010_en.pdf

- EEAS, '*CSDP structure, instruments, and agencies*', 2016,
https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/5392/csdp-structure-instruments-and-agencies_en

- EEAS, 'Creation of the EEAS', 2016,
https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/3648/creation-eeas_en

- EEAS, '*Shaping of a Common Security and Defense Policy*', 2017,
http://eueuropaeas.fpfis.slb.ec.europa.eu:8084/headquarters/headquarters-homepage/5388/shaping-common-security-and-defence-policy_en.

- EEAS, '*A Global Strategy for the European Union*', 2018,
https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy/49323/global-strategy-european-union_en

- EEAS, '*Military and civilian missions and operations*', 2019,
https://eeas.europa.eu/topics/military-and-civilian-missions-and-operations/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en

- EEAS, 'The European Union's Global Strategy, Three Years On Looking Forward', 2019,
https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_global_strategy_2019.pdf

- Maartje Rutten, 'From St-Malo to Nice, European defence: core documents', Institute for Security Studies, 2001,
<https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/cp047e.pdf> p.14-16

- Tuula Turunen, Foreign policy: aims, instruments and achievements, European Parliament, 2019,
<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/158/foreign-policy-aims-instruments-and-achievements>